

beantwoord. Ze geldt uiteraard niet den „verklarings-eed” maar alleen den eed van *belofte*; en hierbij nu moet als regel vaststaan, dat een belofte, die onder eede bezworen is, niet mag en niet behoeft gehouden te worden, zoo van achteren blijkt, dat we bij het afleggen van dien eed in zelfmisleiding verkeerden, dat men ons onvrij maakte, of dat de zaak ongerechtigt was. Altoos dus weer naar denzelfden regel, dat er voor een geldenden eed drieërlei vereischt wordt: waarheid in het gemoed, bekwaamheid tot den eed, en zaaksgerechtigheid. Dit wordt nu natuurlijk niet gezegd, om zekere slapheid of laksheid aan te moedigen, want het spreekt vanzelf, dat het breken van een onder eede gedane belofte nooit op eigen voordeel mag uitloopen of door zelfzuchtige bedoelingen kan gemotiveerd zijn. In den eed geldt altoos en op elk punt de regel, dat ge Gods eere moet be- doelen, en niet uzelfen, ja, dat ge wat uzelfen aangaat, liever schade lijdt. Maar desniettemin moet er zeer zeker op den *plicht* om zelfs een onder eede gedane belofte te breken, zeer stelliglijk gewezen worden, omdat men anders gevaar loopt, den eed, die alleen Gods eere bevorderen mag, *tegen* Gods eere te misbruiken. Stel b. v. iemand had in een onnadenkend oogen- blik onder eede beloofd, dat hij zijn dochter uit zou huwen aan een slecht, goddeloos en onzedelijk mensch; dan spreekt het toch vanzelf, dat zulk een eed niet geldt, niet bindt, en dat hij door toch dien eed uit te voeren, zich ten tweeden male voor God bezondigen zou, eerst door zoo roeke- loozen eed, in een ongerechtige zaak, en ten tweede door nu, ter wille van dien roekeloozen eed, deze ongerechtige zaak uit te voeren. Zoo hoort men soms van iemand, die bij het aangaan van een gemengd huwelijk, nog weinig aan de religie hechtend, onder eede beloofd heeft, zijn kinde- ren b. v. modern te laten opvoeden. Maar nu bekeert hij zich, hij komt tot inzicht van de waarheid, hij merkt, dat zijn kind modern te laten op- voeden, zonde voor God is. En nu spreekt het toch vanzelf, dat zulk een eed niet kan en mag binden, en zoo hij er zich aan hield, hem dubbel schuldig zou stellen.

Nog voor korte jaren kwam soortgelijke quaestie bij de Doleantie ter sprake. Van Synodale zijde beschuldigde men toen de mannen, die met de Hiërarchie braken, van beloftebreuk; en, waar ze zich op grond van gedane belofte, voor het kerkegoed te weer stelden, eischte men juist om- gekeerd dat ze hun beloften breken zouden. Wat nu toonde dit anders, dan dat alle rechtsbegrip van eed en belofte bij de Ethischen en Synoda- len ten eenen male was teloor gegaan? De kerkvoogden te Amsterdam hadden een plechtige gelofte op schrift onderteekend, dat ze het kerkegoed bij geschil met de hoogere besturen, nooit anders dan op rechterlijk ge- wijsde zouden overgeven. Deze gelofte mochten ze natuurlijk niet breken,